

LOYIHA BOSHQARUVI TUSHUNCHASI VA UNING XALQARO KOMPANIYALARDAGI ROLI

Toremuratova Gulsavir Keunimjayevna

O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi

Biznes va tadbirkorlik oliy maktabining MBA - global menejment mutaxassisligi
tinglovchisi

gulsauir@bk.ru

Annotatsiya: loyiha boshqaruvi konsepsiyasi global bozorning murakkabliklarida intilayotgan xalqaro kompaniyalar uchun tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu maqola loyihalarni boshqarishning asosiy tamoyillari va uning samaradorlikni oshirish, resurslarni samarali taqsimlashni ta'minlash va turli jamoalar va madaniyatlar o'rtasidagi muloqotni osonlashtirishdagi muhim rolini o'rganadi. Muvaffaqiyatli xalqaro loyihalarning amaliy tadqiqotlarini o'rganib chiqib, maqola eng yaxshi amaliyotlar va madaniy farqlarning loyiha natijalariga ta'sirini ta'kidlaydi.

Kalit so'zlar: loyihalar boshqaruvi, xalqaro kompaniyalar, global bozor resurslarni taqsimlash.

ПОНЯТИЕ УПРАВЛЕНИЯ ПРОЕКТАМИ И ЕГО РОЛЬ В МЕЖДУНАРОДНЫХ КОМПАНИЯХ

Торемуратова Гульсавир Кеунимжаевна

Студентка MBA – специальности глобального менеджмента Высшей школы бизнеса и предпринимательства при Кабинете Министров Республики Узбекистан

gulsauir@bk.ru

Аннотация: концепция управления проектами становится все более важной для международных компаний, стремящихся в условиях сложностей глобального рынка. В этой статье исследуются основные принципы управления проектами и его важная роль в повышении эффективности, обеспечении эффективного распределения ресурсов и облегчении общения между различными командами и культурами. Анализируя тематические исследования успешных международных проектов, в статье подчеркивается влияние лучших практик и культурных различий на результаты проектов.

Ключевые слова: управление проектами, международные компании, распределение ресурсов глобального рынка.

THE CONCEPT OF PROJECT MANAGEMENT AND ITS ROLE IN INTERNATIONAL COMPANIES

Toremuratova Gulsavir Keunimzhayevna

Student of the MBA - global management specialty of the Higher School of
Business and Entrepreneurship under the Cabinet of Ministers of the Republic of
Uzbekistan

gulsavir@bk.ru

Abstract: the concept of project management is becoming more and more important for international companies striving in the complexities of the global market. This article explores the basic principles of project management and its important role in improving efficiency, ensuring efficient allocation of

resources, and facilitating communication between different teams and cultures. By examining case studies of successful international projects, the article highlights the impact of best practices and cultural differences on project outcomes.

Key words: *project management, international companies, global market resource allocation.*

KIRISH

Hozirgi bozor konyunkturasi innovatsiyalarni korxonalarning raqobatbardoshligini oshiruvchi omil sifatida belgilaydi. Atrofmuhitning noaniqligi va dinamikligi menejerlarni, ayniqsa innovatsiyalar sohasida samarali strategik qarorlar qabul qilishga undaydi. Bugungi kunda bozor ehtiyojlarini oldindan bilish, mahsulot (xizmatlar) sifatini ham, ichki biznes jarayonlarini ham doimiy ravishda yaxshilash zarurati mavjud. Mutaxassislarining fikriga ko'ra, mamlakatimiz korxonalarining innovatsion salohiyati bugungi kunda talabning atigi 7-10 foizini tashkil qiladi. Borgan sari o'zaro bog'langan va dinamik global iqtisodiyotda samarali loyihalarni boshqarishning ahamiyatini oshirib bo'lmaydi. Xalqaro kompaniyalar murakkab bozorlar, xilma-xil madaniyatlar va rivojlanayotgan texnologiyalar bo'ylab harakatlanar ekan, loyihalarni muvaffaqiyatli boshqarish qobiliyati barqaror o'sish va raqobatdosh ustunlik uchun muhim omilga aylanadi. Loyiha boshqaruvi tashkilotlarga o'z tashabbuslarini strategik maqsadlarga muvofiqlashtirishda samarali rejalashtirish, amalga oshirish va monitoring qilish

imkonini beruvchi asos bo'lib xizmat qiladi.¹ Ushbu maqola loyihalarni boshqarish kontseptsiyasini o'rganadi, uning asosiy tamoyillari, metodologiyalari va vositalarini o'rganadi va xalqaro kompaniyalarda hamkorlik va innovatsiyalarni osonlashtirishdagi asosiy rolini ta'kidlaydi. Turli sohalardagi amaliy tadqiqotlar va ilg'or tajribalarni o'rganib chiqib, biz loyihalarni boshqarishning mustahkam amaliyotlari qanday qilib chegaralar bo'ylab muvaffaqiyatga olib kelishi mumkinligini yoritishni maqsad qilganmiz.

ASOSIY QISM

Loyihani boshqarish - bu vaqt, pul va mehnat kabi resurslardan samarali foydalangan holda aniq maqsadlarga erishish uchun loyihalarni rejalashtirish, bajarish va monitoringini o'z ichiga olgan tizimli yondashuv. Bu bugungi dinamik ishbilarmonlik muhitida, ayniqsa, turli xil madaniy, iqtisodiy va tartibga soluvchi landshaftlar bo'ylab faoliyat yuritishning murakkabligini boshqarishi kerak bo'lgan xalqaro kompaniyalar uchun muhim intizomdir. Ushbu tashkilotlarda loyihalarni boshqarishning rolini oshirib bo'lmaydi, chunki u turli guruhlarni muvofiqlashtirish, jarayonlarni tartibga solish va loyihalarning strategik maqsadlarga mos kelishini ta'minlash uchun asos bo'lib xizmat qiladi. Loyihani boshqarishning asosiy kontseptsiyasi o'ziga xos natijalar to'plami bilan tavsiflangan, belgilangan boshlanish va tugatish bilan vaqtinchalik harakatni boshqarishni o'z ichiga oladi. Vaqtinchalik tabiatini hisobga olgan holda, loyiha boshqaruvi oldindan belgilangan cheklovlar doirasida maqsadli natijalarga erishishga yo'naltirilgan maxsus mahorat to'plamini talab qilib, davom etayotgan

¹ Ika, L. A., Diallo, A., & Thuillier, D. (2010). Project management in the international development industry: the project coordinator's perspective. *International Journal of Managing Projects in Business*, 3(1), 61-93.
SJIF:5.219

operatsiyalardan farq qiladi. Xalqaro kompaniyalar ko‘pincha ko‘p tilli jamoalarni boshqarish, turli vaqt zonalari va madaniy tafovutlar kabi noyob muammolarga duch kelishadi, bu esa loyihalarni samarali boshqarishni yanada muhimroq qiladi. Rejalashtirish jarayoni loyihaning ko‘zlangan maqsadiga erishish uchun uni amalga oshirishning barcha omillarini hisobga olgan holda eng yaxshi harakat yo‘nalishini belgilaydi va kelishib oladi. Asosiy natija - loyiha rejasini ishlab chiqish. Rejalashtirish jarayoni barcha boshqaruv jarayonlarining eng muhimi bo‘lib, ushbu bosqichda loyiha harakatlarining ro‘yxatini ishlab chiqish, xarajatlar qismini baholash, xavfsizlik, shu jumladan moliyaviy yordam haqida o‘ylash, loyihaning sifat mezonlarini ishlab chiqish kerak, xavf darajasini rejalashtirish va hokazo. Lekin shuni esda tutish kerakki, loyihani rejalashtirish va amalga oshirish jarayonida rejani batafsil va o‘zgartirish mumkin. Bajarish jarayonida loyiha rejasini amalga oshirish belgilangan ishlarning bajarilishini tashkil etish va ijrochilarni muvofiqlashtirish orqali ta‘minlanadi. Shuning uchun aynan shu bosqichda rejalashtirilgan loyihani amaliyotga tatbiq etishga qaratilgan ishlar olib boriladi. Reja sinovdan o‘tkazilishi va mustahkamligi tekshirilishi kerak, shu bilan birga loyiha menejerining va shunga mos ravishda uning jamoasining malakasi va malakasi baholanadi. Nazorat jarayonida menejerlar loyiha rejasini amalga oshirishning to‘g‘riligi va o‘z vaqtida bajarilishini nazorat qiladilar, loyiha parametrlarini muntazam ravishda o‘lchaydilar. Ishlash nazorati loyiha rejasiga kiritilgan barcha parametrlar bo‘yicha amalga oshiriladi. Tahlil jarayonida rejalashtirilgan va haqiqiy ko‘rsatkichlar taqqoslanadi, aniqlangan og‘ishlar tahlili o‘tkaziladi va ularning sabablari bartaraf etiladi. Tahlil jarayoni rejani tahlil qilish va loyihani bajarish tahliliga bo‘linadi. Boshqaruv jarayonida loyihani

muvaffaqiyatli yakunlash uchun zarur nazorat harakati belgilanadi va qo'llaniladi, bu maqsadlar, vazifalar, kafolatlar, sifat, loyiha xavfi va boshqalarga tegishli.²

Loyihani boshqarishning hayot aylanishi odatda bir necha bosqichlarni o'z ichiga oladi: boshlash, rejalashtirish, bajarish, monitoring va tugatish. Har bir bosqich har qanday loyihaning umumiy muvaffaqiyatida muhim rol o'ynaydi. Boshlash bosqichi loyihaning maqsadlari, ko'lami va asosiy manfaatdor tomonlarini belgilab beruvchi poydevor qo'yadi, rejalashtirish bosqichi esa vazifalar, mas'uliyat, muddatlar va byudjetlarni belgilaydigan batafsil yo'l xaritasini belgilaydi. Amalga oshirish jarayonida loyiha menejerlari rejalarni amalga oshirish uchun resurslar va shaxslarni muvofiqlashtiradi, sifat standartlari bajarilishini va kerak bo'lganda tuzatishlar kiritilishini ta'minlaydi. Monitoring bosqichi belgilangan reja bo'yicha erishilgan yutuqlarni kuzatishni, loyihaning davom etishini ta'minlash uchun asosiy samaradorlik ko'rsatkichlaridan foydalanishni o'z ichiga oladi va yakuniy bosqich yakuniy natijalarni etkazib berish va olingan saboqlarni ko'rib chiqish bilan yakunlanadi. Bunday tizimli yondashuv xalqaro tashkilotlarga o'zgaruvchan bozor talablari va tartibga soluvchi o'zgarishlar bilan tavsiflangan suyuqlik muhitida ham samarali faoliyat yuritish imkonini beradi. Nazariya korxona yetuklikning ketma-ket bosqichlaridan o'tishini taxmin qiladi. Aslida, hamma narsa boshqacha. Ba'zi hududlarda korxonalar yetarlicha uzoqqa siljishi mumkin, boshqalarida, aksincha, ular ancha orqada qolishi mumkin. Masalan, korxonada ishlab chiqarish yaxshi yo'lga qo'yilgan, ammo moliyaviy menejment orqada qolmoqda: tashkilot mahsulot

² Munns, A. K., & Bjeirmi, B. F. (1996). The role of project management in achieving project success. International journal of project management, 14(2), 81-87.

tannarxiga ta'sir qiluvchi aniq ishlab chiqarish operatsiyasi haqida ma'lumotga ega emas. Yana bir holat ham yuzaga kelishi mumkin, masalan, korxonada zamonaviy byudjetlashtirish va boshqaruv hisobi joriy etilganda, ishlab chiqarish eski usullardan foydalangan holda boshqarilsa. Korxona rivojlanishining ma'lum bir bosqichigacha bunday tarqalish tabiiy hisoblanadi. Biroq, har qanday tashkilot har doim barcha biznes jarayonlarini amalga oshirishda uyg'unlashtirish zarur degan xulosaga keladi. Aks holda, tashkilotning rivojlanishi ilg'or bo'g'inlar bilan emas, balki orqada qolganlar tomonidan belgilanadi.

Agile, Waterfall va PRINCE2 kabi loyihalarni boshqarish metodologiyalari xalqaro kompaniyalar loyihalarni amalga oshirishni yaxshilash uchun qabul qilishi mumkin bo'lgan asoslarni taqdim etadi. Masalan, Agile moslashuvchanlikni rag'batlantiradi va iterativ taraqqiyotni rag'batlantiradi, bu ayniqsa tez sur'atlardagi sanoat loyihalari uchun foydalidir.³ Ushbu moslashuvchanlik jamoalarga manfaatdor tomonlarning fikr-mulohazalari va bozor o'zgarishlariga tezda javob berishga imkon beradi, bu esa innovatsiyalarga asoslangan madaniyatni rivojlantiradi. Aksincha, ketma-ket yondashuv bilan tavsiflangan sharshara usuli, qoidalarga qat'iy rioya qilishni talab qiladigan sohalarida qimmatli ekanligini isbotlovchi aniq talablarga ega bo'lgan loyihalar uchun ko'proq mos kelishi mumkin. To'g'ri metodologiyadan foydalanish jug'rofiy jihatdan tarqoq jamoalar o'rtasidagi hamkorlikni osonlashtiradi va turli xil ish muhitlariga xos bo'lgan qiyinchiliklarga qaramay, loyihalar muammosiz rivojlanishini ta'minlaydi. Oxir oqibat, metodologiyani tanlash kompaniyaning

³ Too, E. G., & Weaver, P. (2014). The management of project management: A conceptual framework for project governance. International journal of project management, 32(8), 1382-1394.
SJIF:5.219

mijozlar va manfaatdor tomonlarga qiymat yetkazib berish bilan birga loyiha murakkabliklarini boshqarish qobiliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

Xalqaro kompaniyalarda loyiha boshqaruvining asosiy rollaridan biri bu turli jamoalar o'rtasida samarali muloqot va hamkorlikni ta'minlashdir. Loyihalar ko'pincha turli xil madaniy kelib chiqishi, ko'nikmalari va istiqbollari ega bo'lgan shaxslarning hissalarini talab qiladi, bu esa muvaffaqiyatga erishish uchun mustahkam aloqani ta'minlaydi. Loyiha menejerlari faol tinglash bilan shug'ullanishlari va ochiq muloqotni rivojlantirishlari kerak, bu esa jamoa a'zolariga tashvish va g'oyalarni ifoda etish imkonini beradi, bu esa innovatsion echimlarga olib kelishi mumkin. Bundan tashqari, vaqt mintaqasidagi farqlar va til to'siqlarini navigatsiya qilish barcha jamoa a'zolarining xabardor va faol bo'lishini ta'minlab, tegishli aloqa vositalari va usullaridan foydalanishni talab qiladi. Loyihani samarali boshqarish nafaqat ish jarayonlarini tartibga solibgina qolmay, balki jamoa a'zolari o'rtasida ishonch va o'zaro hurmat muhitini rivojlantiradi va shu bilan jamoaning umumiy dinamikasi va mahsuldorligini oshiradi. Ushbu hamkorlikdagi yondashuv muammolarni yanada keng qamrovli hal qilishga, iste'dodlarni ko'proq saqlashga va ma'naviyatni yaxshilashga olib keladi, bularning barchasi loyihaning yuqori natijalariga hissa qo'shadi.⁴

Xalqaro kompaniyalar modernizatsiya va raqobat bosimiga duch kelar ekan, loyiha boshqaruvining roli tobora ortib bormoqda. Barqaror muvaffaqiyat tashkilotning tez o'zgaruvchan sharoitlarga moslashgan holda resurslarni samarali

⁴ Rodney Turner, J., Ledwith, A., & Kelly, J. (2009). Project management in small to medium-sized enterprises: A comparison between firms by size and industry. *International Journal of Managing Projects in Business*, 2(2), 282-296.

boshqarish qobiliyatiga bog‘liq. Samarali loyihalarni boshqarish tashkilotlarga xavflarni aniqlash va kamaytirish, resurslarni taqsimlashni yaxshilash va operatsion samaradorlikni oshirishga yordam beradi. Strukturaviy loyihalarni boshqarish amaliyotini joriy qilish orqali xalqaro kompaniyalar manfaatdor tomonlarni belgilangan muddatlarga rioya qilish, byudjetlarga rioya qilish va sifatli natijalarni taqdim etish qobiliyatiga ega ekanliklariga ishonitirishlari mumkin. Ushbu ishonchlilik bozordagi umumiy tashkiliy obro‘ga ta’sir qilish uchun bevosita loyiha natijalaridan tashqariga chiqadi. Bundan tashqari, loyihani boshqarishga professional yondashuv jamoa a’zolarini o‘z vazifalariga egalik qilishga va kengroq biznes maqsadlariga qo‘shgan hissalarining ta’sirini tan olishga undaydigan mas’uliyat madaniyatini rivojlantiradi.⁵ Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, loyihalarni boshqarish kontseptsiyasi xalqaro kompaniyalar uchun asos bo‘lib xizmat qiladi va ularga murakkabliklarni engish va maqsadlarga samarali erishish imkonini beradi. Strukturaviy metodologiyalar, aloqa va hamkorlik orqali loyihalarni boshqarish nafaqat individual loyihalarni muvaffaqiyatli yakunlashga yordam beradi, balki tashkilotning innovatsiyalar va raqobatbardosh global landshaftga moslashish qobiliyatini ham oshiradi. Loyiha boshqaruvining to‘liq salohiyatidan foydalangan holda, xalqaro kompaniyalar doimiy rivojlanayotgan bozorda uzoq muddatli barqarorlik va muvaffaqiyatni ta’minlashi mumkin.

XULOSA

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak, loyihani boshqarish tushunchasi shunchaki vositalar yoki jarayonlar to‘plami emas; bu xalqaro kompaniyalarga murakkab

⁵ Kerzner, H. (2018). Project management best practices: Achieving global excellence. John Wiley & Sons. SJIF:5.219

global landshaftda gullab-yashnash imkonini beruvchi muhim intizomdir. Loyihalarni samarali boshqarish qobiliyati tashkilotlarga resurslarni optimallashtirish, manfaatdor tomonlar o'rtasidagi aloqani yaxshilash va o'zgaruvchan bozor sharoitlariga tezda moslashish imkonini beradi. Korxonalar turli hududlar bo'ylab o'z ta'sir doirasini kengaytirishda davom etar ekan, innovatsion loyihalarni boshqarish metodologiyalarini qo'llash mahalliy ijro va global strategiya o'rtasidagi uyg'unlikka erishish uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega bo'ladi. Oxir oqibat, kuchli loyihalarni boshqarish amaliyotiga ustunlik beradigan kompaniyalar hamkorlikni rivojlantirish, operatsion mukammallikni oshirish va xalqaro bozorda etakchilar sifatida o'z o'rinlarini ta'minlash uchun yaxshiroq joylashadilar. Tez o'zgarishlar va noaniqlik davrida loyiha boshqaruvini o'zlashtirish endi ixtiyoriy emas; bu jahon sahnasida muvaffaqiyatga erishishning asosiy talabidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ika, L. A., Diallo, A., & Thuillier, D. (2010). Project management in the international development industry: the project coordinator's perspective. *International Journal of Managing Projects in Business*, 3(1), 61-93.
2. Munns, A. K., & Bjeirmi, B. F. (1996). The role of project management in achieving project success. *International journal of project management*, 14(2), 81-87.

3. Too, E. G., & Weaver, P. (2014). The management of project management: A conceptual framework for project governance. International journal of project management, 32(8), 1382-1394.
4. Rodney Turner, J., Ledwith, A., & Kelly, J. (2009). Project management in small to medium-sized enterprises: A comparison between firms by size and industry. International Journal of Managing Projects in Business, 2(2), 282-296.
5. Kerzner, H. (2018). Project management best practices: Achieving global excellence. John Wiley & Sons.